

вплине на оптимізацію мережі наукових установ та впорядкування системи підготовки наукових кадрів.

Україна має визнаний високий науковий та виробничий потенціал у галузі космічного будівництва. Його державна підтримка надає можливість не тільки вирішити внутрішні економічні проблеми на якісно новому технічному рівні, а й виходити на світовий ринок зі зразками космічної техніки, що не мають аналогів у світі, для одержання прибутків від продажу продуктів та результату космічної діяльності.

Література

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» // Урядовий кур'єр. — 2002. — 7 серпня.
2. Ланко О. Інноваційна діяльність в системі державного регулювання. — К.: ІЕП НАНУ, 1999.
3. Пащука М. Інновації як фактор випереджального розвитку економіки. // Персонал, № 6, 2006.

Марченко О. О.

асистент кафедри економіки підприємства
Національний гірничий університет
(м. Дніпропетровськ)

ЕКОНОМІЧНО ДОЦІЛЬНЕ ВИЛУЧЕННЯ МАЛИХ ЗАЛИШКОВИХ ЗАПАСІВ ЯК ОБОВ'ЯЗКОВА УМОВА ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ ВУГІЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

Загальноприйнятою серед фахівців вугільної галузі є думка, що закриття шахт, що мають малі залишкові запаси корисних копалин в межах існуючих гірничих відводів, призводить до зниження середньої собівартості видобутку вугілля по галузі і дозволяє підвищити конкурентоспроможність українського вугілля.

Безумовно, закриття шахт має позитивні сторони, до яких відносяться: підвищення ефективності роботи галузі через зниження середньої собівартості видобутку вугілля; зменшення чисельності персоналу, що працює в несприятливих умовах; відмова від витрат на підтримку потужності шахти; виключення дотацій на перевищення собівартості над ціною вугілля.

Проте, негативні наслідки закриття шахт не менше, ніж позитивних: труднощі рішення соціальних питань щодо персоналу шахти, яку закривають; зниження обсягів видобутку вугілля; втрати неви-

тягнутих запасів корисних копалин; труднощі підтримки населених пунктів, де шахта є основним промисловим підприємством; негативні наслідки збільшення притоків води для сусідніх шахт.

Крім того, низькі техніко-економічні показники ряду шахт пояснюються не тільки складними гірничо-геологічними умовами, в яких ведеться видобуток вугілля на цих підприємствах, але й низькою ефективністю менеджменту вищої ланки. Тому закриття шахт, що мають низькі техніко-економічні показники призводить не тільки до тих негативних наслідків, що перераховані вище, але і до зниження об'ємів видобутку по галузі, а отже, і до втрат вугілля в надрах.

В даний час розглядається можливість відновлення видобутку вугілля на закритих або таких, що знаходяться в процесі закриття шахтах. Наприклад, можливе відновлення видобутку вугілля на шахті «Бутівка-Донецька», залишкові запаси якої складають 39 млн. т.

Відновлення видобутку вугілля очікується також на реструктуризованих шахтах Донецької області «Жовтневий рудник», ім. Абакумова, ім. Челюскінців, а також на шахті ім. Чапаєва з об'ємом запасів вугілля близько 30 млн. т. У багатьох випадках доцільну повноту вилучення вугілля шахтах при їх закритті було економічно недостатньо обґрунтовано.

Не дивлячись на існуючі різні підходи до оцінки повноти виїмки корисних копалин і неоднозначне відношення вчених і практиків до проблеми повноти вилучення малих залишкових запасів вугілля, дослідження за даним напрямком є актуальним і має наукове і практичне значення.

Під «малими залишковими запасами» розуміється сума тих промислових і забалансових запасів, що залишилися на певну дату і яких досить, щоб забезпечити роботу шахти на термін не більше 10 років. Термін до 10 років прийнятий внаслідок того, що закриття шахти пов'язане з вирішенням складних соціальних і екологічних проблем, що вимагає ретельної підготовки.

В процесі дослідження розглядаються шахти, що підлягають закриттю як малоефективні, такі, що не мають запасів, достатніх для тривалого, більше 10 років, терміну служби шахт. Найбільш простим показником малої ефективності служить збитковість шахти, але за цією ознакою потрібно було б закрити не тільки більшість шахт, але і галузь в цілому, оскільки вона збиткова. Специфіка відпрацювання залишкових запасів вугілля зумовлює в таких умовах прийняття в якості показника ефективності прийняття собівартість видобутку вугілля.

Проблема повноти виймання запасів вугілля передбачає чотири взаємозв'язаних між собою аспекти: гірничо-геологічний, економі-

чний, екологічний та соціальний. Оскільки можливе різне поєднання дій вказаних аспектів повноти виймання запасів, виникає необхідність у побудові загальної схеми обліку цих аспектів. В якості такої схеми в Національному гірничому університеті розроблено економіко-математичну модель, яка дозволить з достатньою повнотою врахувати ці чинники, що діють в різних напрямках.

В якості цільової функції для вибору найбільш доцільного варіанту виймання запасів прийнятий мінімум витрат з розрахунку на 1 т витягнутих запасів, що враховують витрати на власне видобуток вугілля, закриття шахти, компенсацію потужності, що вибуває, втрати диференціальної ренти в зв'язку з неповним вийманням запасів вугілля.

Такі чинники як витрати на закриття шахти, компенсація потужності, що вибуває, і втрати диференціальної ренти діють у напрямі максимально повного виймання запасів, оскільки при цьому віддаляється в часі закриття шахти і компенсація потужності, що вибуває. Їм протистоїть зростання собівартості видобутку вугілля, оскільки найчастіше доводиться відпрацьовувати залишкові запаси в складніших горно-геологічних умовах. Співвідношення цих протилежно діючих тенденцій і визначає доцільну повноту виймання запасів.

Використання методики економічної доцільності вилучення залишкових запасів дозволить уникнути передчасного закриття шахт, сприятиме збереженню шахтного фонду галузі, стабілізації обсягів видобутку вугілля та зменшенню втрат вугілля в надрах.

Мендрул О. Г.

д-р екон. наук, професор кафедри економіки підприємств
Київський національний економічний
університет ім. Вадима Гетьмана

ФОРМУВАННЯ ВАРТОСТІ ОБ'ЄКТІВ ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ

В умовах економічного зростання та загострення конкурентної боротьби, використання об'єктів промислової власності набуває все більшого значення для одержання підприємствами економічних вигод, які забезпечують їм грошові потоки, відповідне зростання вартості, а, отже, і перспективи стратегічного розвитку.

Економічні вигоди ми класифікуємо як ті, що виникають за результатами застосування об'єктів промислової власності в діяльності господарюючих суб'єктів, а саме при управлінні матеріа-